

Catalunya-Espanya

MARCEL FITÉ (coscollet.blogspot.com.es)

El mot castellà *armatoste* és una d'aquelles paraules, com per exemple els castells, d'iràs i no tornaràs. Actualment significa 'enser viejo y embarazoso' (per entendre'ns: baluerna, antigalla). Però el seu significat originari era un altre. Volia dir 'aparell ràpid amb què s'armen les ballestes'. És una paraula catalana formada pel verb *armar* i per l'antiga forma *tost*, que significava 'de pressa' (la meva àvia encara la deia). Un armatost, doncs, era una arma ràpida. Amb la generalització de les armes de foc, les ballestes van quedar antiquades, arraconades i es convertiren en baluernes, antigalles inútils. Fou aleshores que en castellà adquiriren el significat que actualment té la paraula *armatoste*.

Armatoste és una paraula semànticament i lingüísticament paradoxal. És un catalanisme del castellà que, en català modern, ha esdevingut un barbarisme. No és pas l'únic cas. Si fa no fa passa el mateix amb el verb *acendrar*, que en el castellà actual significa 'depurar, afinar'. Recordeu allò de *tener un acendrado espíritu de sacrificio*? Com tothom deu saber, la cendra antigament era molt valorada com a material de neteja de vaixelles, metalls, etc. D'aquí al seu significat actual en castellà només hi ha un pas, una simple associació mental: *limpiar, depurar, afinar...*

Les relacions de Catalunya i Castella (o Espanya) vénen de lluny. No és estrany, per tant, que els espanyols agafessin paraules catalanes —sobretot quan aquestes cobrien un buit semàntic—, i a la inversa, que els catalans agaféssim paraules castellanes, com ara *bàndol* o *borratxo*, que són castellanismes primerencs però totalment integrats a la llengua.

Les primeres relacions importants entre espanyols i catalans segurament van ser militars. El 23 d'octubre de 1086, cinc-cents cavallers catalans «ambidextres, armats amb llargs ganivets esmolats i calçats amb avarques», van ajudar Alfons VI en la batalla de Sagrajas. Pel gener de 1097 li van tornar a donar el seu suport en la batalla de Bairén. L'any 1108 l'ajudaren en la d'Uclés.

Però el suport més fort el van donar les tropes de Pere el Catòlic a Alfons VIII. El 19 de juliol de 1195 els àrabs havien derrotat el rei castellà en la batalla d'Alarcos. Castella (o Espanya), a més, tenia Lleó i Navarra en contra. Els historiadors coincideixen a dir que estava a punt de ser aniquilada, de desaparèixer. L'ajut de Pere el Catòlic amb les seves tropes va ser providen-

cial. Gràcies a les tropes catalano-aragoneses posaren a ratlla els lleonesos i els navarresos i plantaren cara als sarraïns. Fins i tot conqueriren un llogarret amb un castell, aleshores poc conegut, que es deia Madrid. Finalment, Pere el Catòlic, com tothom sap, seria decisiu l'any 1212 en la batalla de Las Navas de Tolosa.

El rei Pere el Catòlic

Qui sap si no va ser en alguna d'aquestes batalles que el mot *armatost* es donà a conèixer i es va generalitzar en castellà.

Per acabar, dues observacions. La primera: sempre que els exèrcits catalans han entrat al llarg de la història en terres espanyoles ha estat per ajudar els nostres veïns. No he sabut trobar cap excepció d'aquesta regla. Com que no sóc historiador, demano que, si algú en sap alguna, me la faci arribar.

Segona observació: sempre que els exèrcits castellans o espanyols han entrat al llarg de la història en terres catalanes ha estat per atacar-les i privar el nostre país dels seus drets, de les seves Corts i de les seves constitucions. No he sabut trobar cap excepció d'aquesta regla. Com que no sóc historiador, demano que, si algú en sap alguna, me la faci arribar. ♦

Tapís que representa la batalla de Las Navas de Tolosa, conservat al Palau de Navarra